

1928

G O S P O D A R

Št. 1.

Novo gospodarsko leto.

Vsak umen gospodar si mora za svoje novo gospodarsko leto napraviti načrt gospodarenja za naprej, da ga ne bodo prehiteli neugodne razmere ter da bo vzdržal gospodarsko ravnovesje. Tudi kmet si mora napraviti jasno sliko svojega kmetovanja v bodočem letu, da bo lahko pričakoval primerno plačilo za svoj celoletni trud, skrb in delo. Sedaj v zimski dobi ima časa dovolj, da o tem razmišlja, prouči svoje gospodarsko stanje in si na podlagi dosedanjih izkustev sestavi načrt nadaljnjega kmetovanja.

Ne zadostujejo mu pa le njegova izkustva in morebitni uspehi ali neuspehi sosedov, ampak za umno sestavo gospodarskega načrta mu je potrebno tudi kmetijsko čtivo. V kmetijskih knjigah in časopisih so zbrane izkušnje in uspehi tisočih kmetovalcev in kmetijskih strokovnjakov v dolgih letih, zato je treba tudi v njih navedene nauke vpoštevati, seveda najprej jih primerno prilagoditi domačim razmeram. Da si ta izkustva osvoji, mora kmet sedaj, ko ima več časa, marljivo čitati »Kmetovalca«, »Sadjarja« in druge strokovne liste in razne kmetijske knjige. Iz njih bo črpal marsikateri nauk za izboljšanje svojega gospodarstva. Toda tudi izkušnje sosedov mu morajo biti migljaj, kako bi bilo boljše kmetovati.

Če hodimo po deželi, opazimo, da večina naših kmetov še vedno obdeluje svojo zemljo na ozke kraje. Vendar se že skoraj v vsaki vasi opazi med ozkimi tudi široke kraje. Razlika med raščo rastlin pri enem in drugem načinu obdelovanja zemlje je očitvidna vsakemu, tudi neveščemu meščanu. Razvoj rastlin, enakomernost rašče in še v veliko večji meri bogati pridelek govori za to, da je zemljo obdelovati na široke kraje. In vendar je starokopitnost marsikaterih kmetovalcev tako trdna, da jo niti najboljši zgledi ne morejo omajati. Ne veruje umnemu sosedu in najde za svoj način slabega gospodarstva vse mogoče vzroke in opravičila. Pa da bi to, kar je očitvidno dobro, na eni svojih njiv vsaj poskusil in se sam prepričal, če je dobro ali ne. Tudi za to je preveč malomaren. Posledica so slabi pridelki, vedno večja zadolženost in propadanje kmetij.

Kaj naj torej napravi umen kmet? Prekusi naj na svoji kmetiji različne načine obdelovanja zemlje in se tekom dveh, treh let sam prepriča, je-li so široki kraji oziroma oranje na sploh bolj prikladni za njegovo zemljo nego-li ozki kraji ali pa ne.

S tem v zvezi je tudi globoko oranje zemlje. O tem se je gotovo že vsak kmet prepričal, da globlje preorana zemlja vrže mnogo več pridelka in ne trpi toliko po suši kakor plitka. Torej bo že pri spomladnem oranju to deloma vpošteval, v kolikor ni spomladi ponovno orati globoko, ampak jo je samo zrahljati ali le plitko preorati, ker je zgornja plast tekom zime že razpadla in postala rodovitna. Tako mora kmečki gospodar imeti v svojem načrtu: jeseni globoko orati, spomladi le plitko zrahljati in gnoj le plitko zaorata. Za globoko oranje pa potrebuje modern Zakov plug.

Spomladi treba po možnosti vso zemljo zrahljati, da pride vanjo zrak in se korenine lažje razvijajo. Najprej je seveda rabiti na travnikih travniško brano, ker nam ta toliko zaleže kakor gnojenje s hlevskim ali umetnim gnojem. Tudi deteljišča in lucernišča so zelo hvaležna za brananje, ker se potem mnogo bujnejše razvijajo. Ozimna pšenica, ki se je jeseni razkoštila, je za brananje prav hvaležna, kajti po njem se bujnejše razvije in krepko okorení. Vendar je priporočati, da sledi v tem primeru brani valjar, ki pritisne k zemlji tiste rastline, ki jih je brana izruvala. Vsako spomladno brananje se naj pa vrši le ob suhem vremenu, ko je zemlja že dovolj osušena. Brananje mokre zemlje več škoduje, nego koristi.

Dalje mora umni kmet vzeti v svoj načrt tudi zboljšanje gnojlišča in gnojnične jame, kar je prvi predpogoj za umno gospodarstvo. Gnojnico rabi in jo razvaža lahko vsak čas, vendar največ zaleže spomladi, ko začnejo rastline poganjati.

Pozabiti pa tudi ne sme na umetna gnojila, kajti brez njih ne more doseči največjih pridelkov. Sedaj je še čas za gnojenje travnikov, deteljišč in lucernišč s Tomasovo žlindro in kalijevo soljo. Pozneje, ko se narava zbudi k novemu življenju, bo moral pomagati ozimni pšenici, rži in jačnemu s čilskim solitrom. Jari ječmen in oves rabita predvsem superfosfat in čilski soliter. Če se vanje vseje korenje, pa še kalijeve soli. Krompir, pesa in koruza so najbolj hvaležni za vsa umetna gnojila, zato jim moramo nuditi dovolj kalijeve soli, čilskega solitra in superfosfata. Pozneje pride na vrsto ajda, ki ne uspeva brez superfosfata in kalijeve soli. O vsem tem se lahko kmet pouči v raznih knjižicah in v strokovnem časopisju, ki ga naj marljivo čita.

Še druge naloge ga čakajo, kakor n. pr. čiščenje sadnega drevja, škropljenje z arborinom proti škodljivcem, mazanje trt z žvepleno-apneno brozgo proti trsni plesnobi itd. Za vse to si mora umen kmet sestaviti že v naprej podroben načrt in ga tudi izvesti, na kar sme upravičeno privedi zlato valuto.

Zobar-dentist Ivan Novak
Ribnica, Dolenjsko
zopet redno ordinira

Franjo Žebot:

Kaj bo z trgovsko pogodbo z Avstrijo?

Nedavno smo v »Domoljubu« pisali, kako nemški Avstrijci nastopajo v zadnjem času proti naši državi glede trgovinske pogodbe. Kar naenkrat so si Avstrijci vtepli v glavo, da je treba preprečiti prevelik uvoz živine in sploh kmetijskih pridelkov iz Jugoslavije v Avstrijo. Radi tega je avstrijska vlada nenadoma zvišala carino na živino in na druge naše poljedelske pridelke, ki jih prodajamo v Avstrijo. Če bi ostale te zvišane carine v veljavi, bi bilo sploh nemogoče od nas prodajati te predmete v Avstrijo. Nemškoavstrijska vlada se izgovarja, da ima Avstrija že sama dovolj živine, mleka, jajc in drugih živil, tako da ne rabi več toliko uvoza.

V Belgradu so se pred božičem posvetovali zastopniki naše vlade in Avstrijci. Naši zastopniki so opozorili Avstrijce na slabe posledice takega postopanja, ali Nemci so ostali trmoglavi in niso hoteli prav nič odnehati. Pogajanja so se nato prekinila, Avstrijci so odpotovali na Dunaj, da poročajo svoji vladi.

Do danes se še pogajanja niso nadaljevala. Slišijo se glasovi, da Avstrija vstraja na svojem stališču in na noben način noče opustiti misli na zvišanje carine, posebno pri živini ne. Kaj bo sedaj?

Naša vlada ni imela proti tej avstrijski trmoglavosti nobenega drugega sredstva nego da pritisne Avstrijo tam, kjer so najbolj občutljivi. Naši so rekli Avstrijem: Ako vi nam kljubujete s tem, da nam hočete naložiti neznosljivo visoko carino na kmetijske pridelke, bomo pa mi naložili višjo carino na ono blago, katero avstrijski fabrikanti prodajajo in pošiljajo v Jugoslavijo. Braniti se moramo proti nemškoavstrijski nakani uničiti našega kmeta.

Ker Avstrijci še niso pokazali prav nobene dobre volje, da bi odnehati, bo najbrž prišlo do tega, da bo Avstrija sama odpovedala pogodbo z našo državo in bo tako nekaj časa nemogoče izvažati naše pridelke v Avstrijo, a tudi avstrijski industriji bodo imeli proti nam zaprto mejo z zvišanimi carinami. Opozarjamo pa naše ljudi na dejstvo, da naše vlade ne zadene prav nobena krivda na vsem tem. Naši zastopniki so pokazali dobro voljo napram Avstrijem, ali ti-le so bili silno trmoglavi.

Naj se naši ljudje ne razburjajo radi tega, ker je jasno, da bodo Avstrijci sami morali odnehati, ker njihovih fabrikantov nimajo kam drugam prodajati svojih izdelkov kakor v Jugoslavijo.

Namesto dohodnine.

Srbijanski del vladne večine se je odločno uprl vpeljavi dohodnineskega davka v Srbijo in Črnogoro — torej bo morala dohodnina odpasti za celo državo. Seveda bi pa bilo otroče misliti, da bi država kar

lahko pogrešila tistih 280 milijonov Din, ki jih izgubi z odpravo dohodnine. Finančni minister je takoj zahteval nadomestila.

Ministrski svet se je že bavil s tem. Postavil se je na stališče, da nadomestni davek ne sme zadeti gospodarsko šibkejših slojev ter da naj ga plačajo tisti, ki bi tudi pri dohodnini prišli upoštevanje. To se pravi: ime dohodnina se je odpravilo, davek bo pa ostal. Le da se bo na drugačni osnovi pobiral.

Naložile se bodo namreč naklade na dosedanje davke, vendar tako, da tisti, ki imajo sedaj majhne davke — torej gospodarsko šibki — ne bodo plačevali ali samo malenkost, dočim bodo ti procenti toliko večji, čim večje direktne davke kdo plačuje.

Stevilk danes še ne bomo prinašali, ker so zaenkrat samo še predlog ministrskega sveta. Ko se bo stvar obravnavala v davčnem odboru, bomo o novem načrtu izpregovorili več.

Opozorilo davkoplačevalcem.

Januar je mesec davčnih napovedi in prijav. Dolžnost vsakega davkoplačevalca je tedaj, vedeti, katere napovedi mora v tem mesecu vložiti, da ne bo vsled kontumačnih posledic pozneje, posebno pa v morebitnem prizivnem postopanju trpel škodo. Ker, kakor znano, davčno oblastvo lahko zavrne v splošnem vsako pritožbo proti davku, ki zanj ni davkoplačevalec vložil pravočasne napovedi. V tem oziru opozarjamo na zadevna pojasnila, ki jih je »Domoljub« prinašal lansko leto v mesecu januarju in kesneje, posebno v prvi polovici leta. Vse napovedi je treba vložiti do 31. januarja; kdor meni, da ne more napovedi vložiti pravočasno, naj prosi za podaljšanje napovednega roka. Prošnjo mora kolkovati s kolkom 5 Din. Napovedi same pa so po finančnem zakonu za leto 1927-28. kolka proste. — Vložiti je pa treba sledeče napovedi ozir. prijave:

1. **Za prometni davek.** Lahko na poljuben papir, ker ni predpisana posebna tiskovina kot za dohodnino. Napoved naj navaja, koliko prometa je imel davkoplačevalec v svojem obratu preteklo leto 1927., navedba, da je napoved napravljena po najboljši vesti in pa podpis. Promet z inozemstvom je davka prost in ga ni potrebno napovedovati.

2. **Prijave telesnih delavcev.** Samostojni delavci (snažilci čevljev, mali prodajalci po ulicah in podobni) vložijo prijave sami, za druge delodajalci, ako davke ne odvajajo mesečno ali četrtletno po izkazih. Osebe pod 18 in nad 65 letom niso temu davku podvržene. Napovedati je treba, kolik bo zaslužek v letu 1928. Tiskovina ni predpisana.

3. **Napovedi za davek od plač privatnih nameštencev.** Vložijo jih nameščenci, delodajalec sopodpiše. Napovedati je treba vse prejemke, tudi nagrade, plačilo za čezurno delo itd., odbitki niso dovoljeni nikoli. Potrebne tiskovine se dobe pri davčnih okrajnih oblastvih.

4. **Napovedi za rentnino glede vseh**

rentnini podvrženih prejemkov, ki sami zase ali v zvezi z drugimi prejemki presegajo 6000 Din letno, razen če odteguje rentnino in jo plačuje že dolžnik. Potrebni obrazci se dobe pri davčnih oblastvih.

5. **Napovedi za dohodnino.** Kako je treba napraviti to napoved, glej lanskega »Domoljuba«. Nanjo opozarjamo posebno one kmetovalce, ki so v letu 1927. prodali les. Poslužijo naj se v napovedi prošnje za olajšano odmero davka. Kljub možnosti, da bo morda dohodnina odpravljena že z novim finančnim zakonom od 1. aprila dalje, naj nihče vsled tega ne opusti napovedi, stvar še ni gotova in je na vsak način bolje, da je davkoplačevalec zavarovan proti vsem možnostim. Eksistenčni minimum je zaenkrat še vedno 6000 Din letno in tedaj onim, ki so znašali njihovi čisti dohodki v letu 1927. manj kot 6000 Din, niso dolžni vlagati napovedi. Kdor pa ne zna sam napovedi napraviti, naj gre k davčnemu oblastvu, kjer bo uradnik z njim sestavil napoved. Napoved mora biti narejena na predpisani tiskovini, ki se dobi pri davčnem oblastvu. Opozarjamo, da ni zamenjati napovedi s stanovanjskimi izkazi, ki so jih oblastva razposlala davčnim zavezanecem v izpolnitev. To niso napovedi, kot se mnogo zmotno misli. Napoved je veljavna samo na predpisani tiskovini, ki ima na prvi strani izrecno natisnjeno: Napoved za dohodnino.

Voina posojila.

Pred božičem je prinesel »Slovenec« poročilo o načrtu za vnovčenje vojnega posojila, kakor je istega napravil g. dr. Ivan Černe, lastnik gospodarske pisarne v Ljubljani. Ker je za velik del naših ljudi na deželi to vprašanje še vedno zelo važno, saj so zapeljani po hudi agitaciji, deloma naravnost prisiljeni z grožnjami po državnih oblasteh, velike zneske vložili v vojno posojilo, bo v njihovo korist, če prinesemo o tem podrobnejše poročilo.

Načrt za vnovčenje vojnega posojila, kot ga je zamislil dr. Ivan Černe in izpopolnil dr. Gustav Gregorin, predvideva ustanovitev likvidacijske zadruge, ki bo imela pravico voditi loterijo za prodajo srečk. Srečke bi se žrebale vsako leto trikrat, čisti dobiček pa bi se porabil za nakup vojne škode, ki sama daje v vsakoletnem žrebanju velike dobitke in se ugodno obrestuje.

Vsak kdor bo hotel prijaviti svoje vojno posojilo v likvidacijsko zadrugo, vplača za vsakih nominalnih tisoč kron 50 Din v gotovini. Ti zneski, ki se vplačajo, se bodo obrestovali po 5%, da člani zadruge ne izgubijo ničesar na obrestih. Likvidacijska zadruga bo tekom 18 let dosegla svojo nalogo iz izplačala cel znesek vojnega posojila, katerega je kdo prijavil v zadrugo, razen tega pa tudi zneske, ki so bili vplačani. Torej bo dobil vsak prijavelec poleg zneska, ki ga je vplačal, za vsakih nominalnih tisoč kron 50 Din in pa še 250 Din, kot protivrednost v likvidacijo prijavljenih nominalnih tisoč kron vojnega posojila.

Zanimanje za ta načrt je zelo veliko ter je veliko število prijav že došlo. Med

drugimi je sklenila svoj pristop k likvidacijski zadrugi tudi Mestna hranilnica ljubljanska, kar je že samo po sebi zadosten dokaz za resnost te akcije. Kdor želi prijaviti svoje vojno posojilo v likvidacijo, naj to stori samo po dopisnici, na kateri naj bo točno navedeno ime in naslov prijavnika, znesek ki ga želi prijaviti, številka certifikata, ki jo je dobil dotični pri davčni oblasti ob priliki žigosanja vojnega posojila v letu 1920, in znesek, ki ga bo prijavelec vplačal v zadrugo. Vplačilo bode izvršiti po sodni registraciji zadruge. Prijave naj se izvrše za pripravljalni odbor likvidacijske zadruge na naslov: Dr. Ivan Černe, gospodarska pisarna, Miklošičeva cesta 6 v Ljubljani. Osebo naj se prijave ne vrše, marveč samo po dopisnicah. Vojna posojila, ki niso bila vplačana, marveč so bila podpisana na dolg, naj se ne prijavljajo, če dolg ni morebiti kako zavarovan z vknjižbo ali dolžnimi pismi.

Denar.

g Službeni tečaji za januar 1928. Finančno ministrstvo je za mesec januar določilo uradne tečaje inozemskih valut. Tako bo pri državnih nabavah plačati za: 1 angleški funt 276.80 Din, 1 turška lira 247.40 Din, 1 napoleon 219 Din, 1 ameriški dolar 56.70 Din, 1 kanadski dolar 56.40 Din, 1 holandski goldinar 22.94 Din, 1 danska krona 15.22 Din, 1 švedska krona 15.14 Din, 1 norveška krona 15.11 Din, 1 nemška marka 13.56 Din, 1 švicarski frank 10.95 Din, 1 madžarski penga 9.95 Din, 1 španska peseta 9.50 Din, 1 avstrijski šiling 8 Din, 1 belgijski belg 7.95 Din, 1 poljski zlatnik 6.35 Din, 1 italijanska lira 3.03 Din, 1 francoski frank 2.24 Din, 1 češkoslovaška krona 1.68 Din, 1 grška dragma 0.75 Din, 1 bolgarski lev 0.42 Din, 1 rumunski lej 0.36 Din. — V Curihu notira naš dinar 9.135 centimov.

g Ustaličev leja. Kakor poročajo iz Bukarešte, namerava romunska vlada ustaličiti lej na sedanjem tečaju, ki velja v našem denarju 36 para, oziroma v Curihu 3.18 centimov.

g Bolgarija in zlata valuta. Tudi Bolgarija namerava uvesti zlato valuto, čim dobi obljubljeno veliko inozemsko posojilo. Pogajanja za to posojilo, ki bi ga Bolgarija dobila s pomočjo Društva narodov, pa še niso zaključena, ker noče vlada popustiti zahtevi finančnega komiteja Društva narodov, da naj postane Narodna banka zasebni zavod. Obstojta namreč nevarnost, da pride ta banka v inozemske roke. Bolgarska vlada hoče iz sredstev posojila likvidirati dolg pri Narodni banki ter takoj uvesti zlato valuto.

g Tudi Francija pripravlja ustalitev franka. Večini držav hoče slediti tudi Francija in v najkrajšem času ustaličiti svojo valuto.

Cene.

g Ljubljanski trg. Položaj glede cen na ljubljanskem trgu je že precej časa nespremenjen. In če primerjamo sedanje cene s lanskimi v začetku januarja, opazimo, da so se posamezna živila nekoliko podražila,

le v redkih primerih pocenila. Splošna presoja se torej glasi, da so se cene živim v letu 1927, v Ljubljani nekoliko dvignile. — Minuli teden so bile naslednje cene: Meso in mast: govedina 9—19 Din za kg, teletina 20—22.50 Din, svinjina 20 do 25 Din, mešana slanina 23 Din, mast 28 Din, kostrunje meso 13—14 Din, kozličevina 20 Din, suhe kranjske klobase kg za 50 Din. Perutnina: kokoši 25—40 Din, petelini 25—30 Din, race 25—30 Din za komad. Divjačina: divji zajci 40—60 Din komad, srnje meso 20—30 Din kg. Mlečni proizvodi: mleko 2.50—3 Din liter, sirovo maslo 40—44 Din, čajno maslo 4.50—5 Din kg. Krma: sladko seno 80 Din, polsladko 75 Din, kislo 60 Din, slama 50 Din za 100 kilogramov. Kurivo: premož 42 Din za 100 kilogramov, drva trda 150 Din, mehka 75 Din za kubični meter.

g Žitno tržišče. V zadnjem času so šle cene na svetovnih tržiščih kvišku. Dvig cen v Severni Ameriki je začela slediti tudi Argentinija, četudi se tej državi obeta naravnost vrhunska letina pšenice. Na jugoslovanskem žitnem tržišču je položaj sledeč: Pšenica je zadnje čase zginila s tržišča. V Bački je malo blaga. Banatske pšenice je šlo mnogo v Srbijo, za Slovenijo nič. Cene banatski pšenici so za 100 kg na nakladalni postaji 305 Din, za bačko pa 307.50—312.50 Din, pa še jo je težko dobiti. Izmed koruze je bila dosedaj za nas najcenejša prekmurska inzulanka, ta teden pa so se cene izravnale, ker je tudi inzulanka poskočila. V Sremu, Vukovaru in Somboru se je kupovala koruza po 218 do 220 Din za 100 kg na nakladalni postaji. Umetno sušena koruza se ne trguje več. Stare koruze se dobi še nekaj v Banatu po 230 Din. Oves je zelo trden v ceni in se ponuja po 260 Din v Somboru ter 265 do 267.50 Din v Banjaluki. — Cene krompirju so v zadnjem času zaradi mraza poskočile za 5—10 par pri kg. nastopom mlejsega vremena pa je pričakovati zopet znižanje cen, ker je še veliko blaga v zalogi.

g Tržišče z lesom. Če na kratko premotrimo položaj na jugoslovanskem lesnem trgu v letu 1927, moramo priznati, da je bil prilično zadovoljiv. Zaloge izdelanega blaga so več ali manj razprodane, edino v drvah so še znatne količine na razpolago. Izvoz lesa se je v zadnjih mesecih zelo ugodno razvijal. Po količini izvoženega lesa smo prekoračili množine v letih 1926 in 1925., kajti v prvih 10 mesecih 1927. leta smo izvozili 895.548 ton napram 857.617 tonam v istem razdobju 1926 in 794.103 tone l. 1925. Glede vrednosti izvoza pa smo za l. 1925 znatno zastali, ker je v prvih 10 mesecih 1927 znašal izvoz po vrednosti 679.9 milijona Din napram 894.3 mil. Din za manjšo količino v istem razdobju 1925. Zboljšanje cen v zadnjih mesecih ni moglo mnogoboljšati tega dejstva. — Položaj na italijanskem lesnem tržišču je koncem leta nekoliko ugodnejši, ker bo končna ustalitev lire

omogočila večjo stavbeno delavnost. — Povpraševanje za stavb. les se je začelo tudi s strani Madžarske, Grčije in Španije. Italija se v zadnjem času zanima predvsem za mehki rezan les, vendar zanj ponujane cene niso zadovoljive. Španija išče parjeno bukovino v vsakih količinah in jo producenti lahko prodajo, kolikor je imajo. Žal, da so se zanjo premalo pobrigali in v Sloveniji je skoro že razprodana. Čez dva meseca pa bo sečnja že prepovedana. Parjeno blago se išče tudi za Nemčijo, kamor gre deloma po železnici, deloma skozi Sušak v Hamburg. Nadalje se pojavlja vedno večje zanimanje za našo bukovino iz Anglije. Naša lesna trgovina bi lahko zalagala Španijo s smrekovim lesom, ki ga tamošnji trg veliko rabi. Žal, da gre vse blago skozi Italijo, ker nimamo še trgovinske pogodbe z Španijo.

g Svetovni kovinski trg in — cena modri galici. Ob koncu 1927. leta je bil položaj na svetovnih kovinskih tržiščih za to industrijo mnogo ugodnejši nego v tretjem četrtletju. Do septembra so cene s kovinami z malimi izjemami stalno nazadovale, kar je otežkočilo tudi naš izvoz kovin (bakra, cinka, svinca). V oktobru pa se je položaj znatno izboljšal. Na londonskem kovinskem tržišču se je od konca septembra do konca decembra dvignila cena bakru (v funtih in šilingih za tone) od 53/7 na 60/10, cena svinca pa od 20/2 na 22/1, dočim je cena kositru in cinku ostala nespremenjena. Najznačilnejši je dvig cene bakru, ki ga pripisujejo posledicam svoječasne združitve svetovnih producentov v kartel. — Za slovenske vinogradnike je ta dvig izredne važnosti, kajti od cene je bakra je odvisna tudi cena modri galici. Tako ji je bila cena oktobra 21 funtov 10 šilingov (5.96 Din za kg) koncem decembra pa že 23 funtov 10 šilingov (6.51 Din za kg). Bati se je, da poide cena galici še višje in bodo morali naši, itak že hudo prizadeti vinogradniki plačevati to sredstvo morda za cel dinar višje nego lani.

g Tržišče z jajci. Inozemstvo še vedno ne povprašuje po jajcih iz Jugoslavije, ker so zaloge iz Poljske in Romunije še vedno znatne. V drugi polovici tega meseca se pričakuje živahnejše povpraševanje. — Zanimivo je poročilo iz Dunaja, da so tja dospela iz Egipta, kjer je že sedaj pomlad, sveža jajca, ki se prodajajo po 16—17 grošev, torej 6—7 grošev ceneje nego jugoslovansko in madjarsko blago. Jajca rabijo za potovanje samo 6—7 dni, približno toliko kot poljska. — Na našem domačem tržišču ni posebnih sprememb. Na trg prihaja le malo blaga. Za izvoz se plačujejo jajca po 1.40—1.60 Din, dočim se za domači konzum radi znatnega povpraševanja plačujejo višje cene.

g Gibanje cen v letu 1927. »Privredni Pregled« v Belgradu prinaša mero cen v jugoslovanski trgovini na debelo v letu 1927. Iz njega je razvidno, da se je povprečna celotna mera dvignila od 1527 v l. 1926 na 1558 v letu 1927 oziroma za 2 odstotka. Posebno močan dvig cen je opaziti pri poljskih pridelkih. — Podlaga za to mero cen tvorijo cene v l. 1913 in sicer 100. To pomenja: Blago, ki je stalo l. 1913. 100 kron, stane danes 1578 Din. V posa-

meznih mesecih je bila mera cen najnižja v juliju (1522) in najvišja v avgustu (1610), so torej od enega meseca do drugega poskočile za 5 odstotkov. Ta dvig so povzročile cene poljedelskim pridelkom, ki so zaradi slabe letine nanaglooma poskočile in sicer za celih 22 odstotkov.

Skupina poljedelskih proizvodov je v letu 1927 imela mero 1775, proti 1452 v l. 1926. Razlika 232 točk ali 22 odstotkov. V januarju je dosegla 1607 v decembru 1898. Razlika v enem letu za 18 odstotkov. Vzrok slaba letina. Pri skupini živine in živalskih proizvodov se je mera dvignila za 57 točk na 1602 ali za blizu 4 odstotke. Sprememba prihaja v glavnem zaradi povišanja cen prašičem v državah, kamor jih mi izvažamo.

Za sadje in sadne proizvode so bile najvišje cene v začetku izvozne sezone v avgustu, ko so bile cene češpljam, orehom in žganju najpovoljnejše. Koncem leta je bila pa ta mera zopet celo malo nižja kakor v začetku leta. Povprečna mera je padla od 1308 v l. 1926 na 1178 v l. 1927. Stavbeni material je od januarja padel od 1928 točk do decembra na 1817 točk. Cene v tej skupini so se prilično držale. Kolonialno blago je bilo približno stalno in je padlo le za 2 odstotka. Industrijski proizvodi so tudi padli za preko 2 odstotka. V splošnem se pa cene v tej skupini držijo trdno, ker so tako inozemske kakor tudi domače tvrdke kartelirane.

V splošnem je opaziti, da so naše cene zelo ustaljene. Dviganje cen poljedelskim pridelkom je povzročila pač slaba letina.

Živina.

g Ljubljanski živalski sejem 4. t. m. Z ozirom na mrz in slaba pota je bil ta živalski sejem slabo obiskan. Prignanih je bilo 190 konj, 104 voli, 50 krav, 16 telet in 29 prašičkov za rejo. Prodanih je bilo 25 konj, 39 volov, 24 krav, 10 telet in 13 prašičkov. Cene so ostale v splošnem neizmenjene: voli prvovrstni 8.50 Din za kg žive teže, drugovrstni 7 Din, vprežni 6.50 Din; krave debele 5—6 Din, krave klobasariče od 3—4 Din, teleta 10—11 Din. Konji po kakovosti in velikosti od 1000 do 4000 Din, prašički po starosti od 200 do 300 Din komad. Kupčija je bila srednja.

g Živalski sejem v Mariboru. Dogon je znašal: 12 konj, 8 bikov, 107 volov, 259 krav in 6 telet; skupaj 392 komadov. Pri srednji kupčiji je bilo prodanih 204 komadov, od teh 49 za izvoz v Avstrijo. Za kg žive teže se je plačevalo: voli debeli 7.75—8 Din, poldebeli 7.25—7.50 Din, vprežni voli 5.75—6 Din, biki za klanje 8 Din, krave, klavne, debele 5.75—6.25 Din plemnske 5.50—6 Din, krave za klobasarije 3.50—4.25 Din, molzne in breje 5.25—5.75 Din, mlada živina 7—7.75 Din.

g Cene sirovim kožam v Mariboru. Na mariborskem trgu se prodajajo sirove kože po teh-le cenah: za kg goveje po 16—20 Din, telečje po 25 Din, svinjske po 10—13 Din, konjske so po komadu za 60 do 150 dinarjev.

V vsako hišo Domoljuba!

Še drugi vzroki propadanja kmečkega gospodarstva.

(Gospodarska slika. Napisal Fr. Erjavec. Dalje.)

Razen opisane napačne in zato škodljive gospodarske politike v ožjem pomenu besede pa leže na našem kmetu kakor mora še vedno vplivati ostale zakonodaje, ki nam jo je rodil nesrečni liberalizem. Najprej je tu še cela vrsta vprašanj glede zemljiške odveze, ki so ostala nerešena. Za stare servitute ali uslužnosti se je že v Avstriji bil nad pol stoletja ljut boj, a vendar smo še danes skoro tam, kjer smo bili sredi preteklega stoletja (l. 1877. je bilo obremenjenih na Kranjskem s servituti 68.700 ha gozdov, l. 1895. pa 48.476 ha; a na vsem Štajerskem l. 1877. celih 112.300 ha in l. 1895. še 111.400 ha), kar jako škoduje zlasti naši gorenjski živinoreji, ki se zato ne more razviti, kakor bi se gotovo sicer, in po pravici pravi agrarni komisar dr. Spiller-Muys: »Za Slovenijo pomenja zadovoljiva rešitev teh dolgoletnih servitutnih sporov naravnost eksistenčno vprašanje našega kmeta - Gorenjca.«

Mnogo težav povzročajo dalje tudi skupna zemljišča (zlasti gmajne). Na Kranjskem je bilo še pred vojno celih 16.000 hektarov samo takih skupnih zemljišč, na katerih so se užitarji vrstili ali menjavali (tkzv. »menjave«). Ta zemljišča so navadno silno zanemarjena in tvorijo pogosto predmet sporov, zato bi bilo nujno potrebno, da se to vprašanje reši, a nikakor ne z enostavno parcelacijo, kakor se je v mnogih krajih že izvršilo (pospeševal je to na Kranjskem zlasti liberalni zakon iz leta 1894.), temveč bi bilo potrebno misliti predvsem na združeno podlago, o čemer bomo pa govorili še pozneje. Tretje nerešeno vprašanje je zlaganje (komasacije) zemljišč. Kmetiška posestva pri nas so navadno še jako razkosana in razmetana (l. 1895. je bilo na Kranjskem arondiranih zemljišč le 4%, na Štajerskem 30%, na Koroškem 15,2%, a na Primorskem 0-6%), kar zelo zamuja in podražuje obdelovanje (še nedolgo je bilo dobiti na Kranjskem parcele, široke komaj po 4 m, a dolge do 2 km; v občini Sternica je imelo l. 1895. le 29 posestnikov 421 ha zemljišča, razdeljenega v 1007 parcel). Sicer sta državni zbor l. 1888. in kranjski deželni zbor l. 1900. sklenila postaviti glede zlaganja zemljišč, a tako neprimerni, da se je izvršilo do l. 1909. komaj 5 komasacij za 264 udeležencev in za 1218 ha zemlje. Kranjski deželni zbor je poizkušal potem še z novo postavbo iz l. 1910. pospešiti reševanje tega vprašanja,

vendar bo treba še mnogo dela, preden pridemo do zadovoljivih razmer (l. 1915. je bilo na Kranjskem 1.772.744 parcel in 137.040 zemljiških davkoplačevalcev ter so se samo od prej. šnjega leta pomnožile parcele za 3564, a davkoplačevalci za 261).

Zle posledice liberalne svobode je rodilo kmetiškemu ljudstvu tudi izgrešeno dedno pravo, ki je zlasti povspeševalo razkosavanje zemljišč in zadolževanje našega kmeta. Popolnoma v redu je razkosavanje velikih posestev, a pri nas so tej bolezni jako podvržena zlasti mala posestva, ki že itak komaj preživljajo lastnika, kar stalno še bolj slabi naš tako šibki kmetiški stan, kakor smo videli v prejšnjih izvajanjih.

Vzrok tega razkosavanja po veliki večini prehudo zadolževanje, izvirajoče deloma iz neprimernega dednega prava prevelikih dot in pasivnega gospodarstva. Francoska oblast je v naših krajih odpravila vse omejitve glede obremenjevanja kmetijskih posestev (drugod pa l. 1868.), ki so se potem v drugi polovici preteklega stoletja strašno zadolžila.

Mnogi so poizkušali preprečiti propast kmetijskih domov z mislijo o stalnih domovih, toda vladajoči liberalizem za tak zakon ni imel zmisla, pač je pa odpravil še vse zakone, ki so omejevali oderuštvo tako, da je bil kmet na milost in nemilost izročen divjemu špekulantstvu brezvestnih kapitalističnih izkoriščevalcev.

Vsa ta liberalna gospodarska politika je tako oslabila naš kmetiški stan, da je bil proti koncu preteklega stoletja na robu propada in le našim bogatim gozdovom, ameriškim prihrankom ter raznim postranskim zaslužkom (od domače obrti, prevoznitstva itd.) se imamo zahvaliti, da ni doživelo naše kmetijstvo že pred nekaj desetletji popolnega poloma. Nekatere prehude posledice te liberalne svobode so pozneje sicer skušali omiliti z novimi zakoni, ki pa nikdar niso šli zlu do korenin, temveč so obstali vedno le na pol poti, zato seveda tudi niso mnogo zalegli. In vsi ti zakoni gospodarskega in socialnega značaja so v veljavi še dandanes, zato tudi še danes izpodjedajo naš kmetiški stan, kajti v naši Jugoslaviji nismo dobili razen nepopolnega zakona o agrarni reformi, s katero se pa goji le korupcije in zakona o kmetijskih kreditih iz l. 1925., ki bi pa več škodoval nego koristil, če bi ga sploh izvajali, še nobenega zakona, tikajočega se neposredno preceh vprašanj kmetijskega ljudstva. Ugodna konjunktura medvojnih in prvih poveljnih let je za kratek čas ustavila propadanje našega kmetijstva, zato se je pa tem močnejše pojavilo zopet v zadnjih letih in napreduje še v hitrejših skokih nego pred vojno.

Jablana.

(Povest kmečkega pravdarja. — Dalje.)

Že preje ni bilo v moji moči, da bi ugnal to pisano družbo, sedaj pa, sedaj ko manjkata dva drogovca v plotu, so se te živali kar udomačile na mojem vrtu. Toda napravil bom tej stvari konec. Kupil bom — veste — puško in bom postrelil vse, kar bo prišlo preko ograje, pa najsi bo njen najlepši puran.

»S tem si ne boste mnogo pomagali. Svetoval vam bom nekaj drugega. Zaplenite par komadov perutnine kot povračilo za škodo. To je neke vrste zastavna pravica, ki vam jo zakon dovoljuje.«

Nekaj dni po tem posvetovanju je prišel Prohazka zopet v pisarno, očitno zelo razburjen.

»No, ste zaplenili perutnino?« ga je vprašal doktor.

»Da.«

»In kakšen je uspeh?«

»Tale!« Prohazka si je pogladil suhe, rumene lase s čela in pokazala se je s krvjo podpluta črta in precejšna bula.

»Torej pretep?«

»Pa še kakšen! Prišla je k meni s hlapcem in deklo radi svoje perutnine, zmer-

jala me je z roparjem, tatom, potepuhom. S silo mi je vzela svoje kokoši in ko sem hitel za njo na vrt, je zgrabila enega izmed izruvanih drogov ter me udarila po glavi. Zgrabil sem drugi drog in brez dvoma bi si drug drugemu razbila glavi, ako ne bi stopili med naju sosed.«

»Jo bomo že naučili olike. Povejte še enkrat natančno ves potek dogodka. Takoj jutri bomo vložili tožbo radi razžaljenja časti. Peljali se boste sami k obravnavi na okrajno sodišče. Dal vam bom natančna navodila, kako se morate tam zadržati. Peljal bi se z vami, a imam nujne posle, ki jih ne morem odložiti.«

Po tem razgovoru se Prohazka tako dolgo ni prikazal v pisarni, da se je vsem čudno zdelo. Minil je teden, dva tedna, trije tedni in v pisarni so težko pogrešali med vsakdanjimi pojavi preprostega kmeta. Medtem se je zgodilo nekaj dolgo zaželenega: pravda o jablani je na podlagi sodnijskega pravdoreka izpadla v prid Matije Prohazke.

Ko se je ta po dolgem času zopet pojavil v pisarni, mu je zmagoslavno pomolil odvetnik razsodbo pred oči.

»Dobljeno, prijatelj, dobljeno!«

Toda v nemalo začudenje odvetnikovo, se je Prohazkovo oko le za trenutek

zasvetilo, takoj nato pa je legel na njegov obraz zopet izraz zadrege, s katerim je stopil v pisarno.

»Kaj pa stojite tako nepremično? Kaj se vam je zgodilo? Ali ste izgubili morda pri okrajnem sodišču tožbo radi razžaljenja časti?«

»Ne.«

»No, kaj pa je torej? Preberite vendar to sijajno razsodbo. Brhcačka bo pri branju te razsodbe izpreminjala vse barve. Le pogledjte, kakšno ogromno vsoto vam bo morala plačati.«

»Sedaj je že prepozno,« je zajecjal Prohazka.

»Prepozno? Zakaj prepozno?« je začudeno vprašal odvetnik.

»Ker sva tako napol že par.«

»Vi — in Brhcačka?«

»Včeraj sva bila prvič oklicana.«

»Ali je to sploh mogoče? Vi — vi boste Brhcačko — no povejte vendar, za božjo voljo, kako se je to zgodilo?«

»Zgodilo se je: Ta izredna zgodba se je pričela na okrajnem sodišču pri obravnavi radi razžaljenja časti. Ko sva bila poklicana v pisarno, je sedel gospod sodnik pri svoji mizi, s hrbtom obrnjen proti nam, in pisal. Mogoče ga poznate, gospod doktor?«

(Dalje.)